

REVENIREA LA MARIONETĂ

Adriana Boantă

Până nu demult, comentariul teoretic al fenomenului teatral părea a fi, cel puțin la o primă vedere, apanajul criticului sau al cercetătorului, deoarece aria de manifestare a teoreticianului este creația finită, iar sarcina sa este explicitarea ei prin intermediul discursului critic asumat. În, *Poezie la fire lungi – Revenirea la marionetă*, consacrat problematicii teatrului de animație contemporan, autoarea Oana Leahu, spirit analitic, înzestrat deopotrivă cu vocația curiozității și a sintezei teoretice, eludează servilitatea metodologică, jalonează cadrul rigid reglementat al standardelor și al practicilor proprii teoreticianului și propune o abordare originală, extrem de personală a cercetării fenomenului teatrului de animație din România. Cu toate acestea, nu este doar o carte despre „decodificare“ și „decantare“ teoretică, sau despre evoluția mijloacelor de expresie și de comunicare în arta teatrului de animație, ci o carte despre experiența singulară a *praxis*-ului creator, în proximitatea marilor modele teatrale.

Apărut la Editura „UAT“, în 2008, volumul oferă lectorului variate perspective în abordarea problemelor creației în teatrul de animație. Privit adeseori cu puțină condescendență în raport cu teatrul dramatic, față de care este perceput ca o rudă săracă, teatrul de animație a izbutit să coaguleze energiile atâtor creatori (sau „orchestratori ai metaforei“, cum îi numește autoarea), de la Aureliu Manea și Cristian Pepino, la Silviu Purcărete, Mona Chirilă, Victor Ioan Frunză și Gavril Cadariu, ca să-i amintim doar pe câțiva dintre cei mai importanți regizori, care, contrar prejudecăților, au slujit scena teatrului de animație cu emoție, pasiune, profesionalism și cu intransigență absolut exemplare.

Creator implicat, Oana Leahu probează, de asemenea, o înzestrare deosebită pentru analiză și sinteză. Structura cărții se dezvoltă pe trei direcții: *Metafora teatrală, specificitate în teatrul de animație comparativ cu cel dramatic; Poezie... la fire lungi; Ceas de taină despre metaforă*. Atent îmbinate, acestea îi asigură lectorului (inițiat sau neinițiat) accesul la informații teoretice consistente, dar și o modalitate atractivă de explicare a acestora printr-un bogat material ilustrativ. Astfel, cititorul avizat găsește informații valoroase pentru cercetările ulterioare, iar, pe de altă parte, cititorul neavizat este încurajat să exploreze fascinanta lume a teatrului de animație și să se familiarizeze treptat cu aria problematicii dezbătută de acest volum – *metafora teatrală*: „Proiectul care mi-a prilejuit în mod practic această încercare de sondare a metaforei în lumea marionetei este spectacolul «O mie și una de nopți – Aladin și lampa fermecată», realizat la Teatrul de Marionete din Arad [...] un spectacol cu marionete, și nu orice fel de marionete, ci marionete la fire lungi“ (p. 37), precizează Oana Leahu.

Considerațiile teoretice, stilul unitar propus de autoare creează un cadru discursiv accesibil tuturor, prin folosirea eficientă a conceptelor și a terminologiei de specialitate. Cu toate acestea, o anume abordare riguroasă, de organizare și structurare didactică a materialului, este evidentă. Ea se explică și, totodată, se justifică prin faptul că autoarea are o bogată activitate didactică. Așa se face că Oana Leahu este, la ora actuală, nu doar un om de teatru ale cărui puneri în scenă au afirmat un spirit creator autentic, ci și un pedagog care lasă urme consistente asupra generațiilor de păpușari și regizori pe care le-a format. Din această perspectivă, prezentul volum este, să-i spunem, un ghid, spre a folosi, într-un fel, pentru inițiere celor care caută să își împlinescă destinul creator, încercând să cunoască în amănunt „instrumentarul“ cu care „operează“ teatrul de animație.

Indiscutabil, valoare cărții este susținută și de reflectarea bogatei experiențe a autoarei în practica spectacologică. Dincolo de explicațiile și de observații pertinente, despre tehnica artei marionetei, o pondere importantă în structura cărții o ocupă analiza spectacolelor. Argumentele de ordin teoretic

sunt susținute de exemple concrete, cu precădere din spectacologia românească. Conceptele vehiculate nu sunt abordate disonant, ci sunt ilustrate și integrate armonios, susținând demonstrația teoretică. Din această perspectivă, cartea atestă rigurozitatea cercetătorului, dublată de pasiunea practicianului de teatru, valorificând abil rezultatele obținute în activitatea de cercetare științifică în cadrul Școlii Doctorale.

Cu acribie, dar și cu emoție, Oana Leahu recompune aici traseul ce i-a permis să descopere și să creeze microuniversuri însuflețite de fapte care „nu cunosc inerția materiei“, după cum definea Kleist marionetele.

Totodată, prin conținutul său, volumul se înscrie pe traiectoria deschisă de studiile lui Cristian Pepino și ale Monei Chirilă, punând la dispoziția cititorului, într-o selecție extrem de personală, laboratorul intim al creației și al gândirii creatorului „în căutarea marionetei“, sintetizând astfel, în mod personal, nu doar o anume metodă de a face teatru, ce ține seama de experiența tradiției teatrale, ci și un mod de a gândi și a trăi arta spectacolului de animație.

Spirit practic, dar și dinamic, Oana Leahu are meritul de a nu se fi izolat în lumea perfectă a poveștilor, de a fi căutat să încapsuleze experiența practică, a cunoștințelor dobândite de importante personalități ale vieții teatrale românești, provocându-i să își reorganizeze „materialul“ interior și să se destăinuie. Seria de interviuri de specialitate inițiate de Oana Leahu se transformă într-o cercetare calitativă necesară, dar și într-o mărturie sinceră despre fenomenul teatrului de animație din România.

„Nucleul“ cărții este reprezentat de capitolul III – *Ceas de taină despre metaforă*, care, prin miza lansată, conferă consistență și continuitate direcției dezbaterilor propuse în capitolele anterioare. *Poezie la fire lungi – Revenirea la marionetă* reunește interviuri acordate de nouă personalități ale peisajului teatral românesc, invitate să descopere mecanismul de producere a fabuloasei *metafore teatrale*, al cărei miraj ne intrigă și fascinează, deopotrivă: „Metafora teatrală îmi pare a fi acum și mai departe decât în stadiul incipient al proiectului, sfera noțiunii devenind parcă din ce în ce mai amplă“ (p. 227).

Selecția cuprinde mărturia unor artiști, „oameni dragi“, după cum însăși autoarea mărturisește: creatori și teoreticieni ai teatrului cu care aceasta a colaborat, dar și diverse documente privitoare la procesul de creație și fragmente din articole publicare în presa de specialitate. Au contribuit la acest amplu demers regizorii Cristian Pepino, Gavril Cadariu, George Balint, scenografi Cristina Pepino, Eugenia Tărășescu-Jianu, Eustațiu Gregorian, teoreticienii Mircea Ghițulescu, Sorin Crișan și Alina Nelega, lista rămânând fără îndoială deschisă pentru toți cei care doresc să se exprime pe marginea subiectului, fie regizori, actori sau scenografi, fie coregrafi, compozitori și teatrologi.

Între comentariul aplicat la arta spectacolului, gestionarea dinamicii interviurilor și prezentarea profesională a personalităților scenei teatrale românești invitate la un „ceas de taină“, autoarea stabilește un echilibru, acordând fiecăruia dintre aceste aspecte ale expunerii sale proporția cuvenită.

În procesul de documentare și pregătire a interviurilor, prospecția făcută este pe cât de minuțioasă, pe atât de sistematică, autoarea reușind să realizeze profiluri bine individualizate. Vădind preocupare pentru destinul teatrului de animație, dar și instinct jurnalistic, Oana Leahu își propune să identifice răspunsul la câteva întrebări cardinale: „Cum vedeți «destinul metaforei» în viața consumatorului de cultură din România și numai? Care va fi evoluția teatrului de animație în România? Cum vedeți dezvoltarea teatrului de animație pentru adulți? Care vi se par «tainele» regiei de teatru de animație?“ (pp. 123-139) ș.a.m.d.

Adeseori, complicitatea, născută între cei intervievați și autoare în demersul tainic de a descoperi „afinități electivă“, corespondențe secrete, zone de confluență în modul în care se edifică și se explicitează metafora teatrală în teatru de animație, lasă loc polemicilor cordiale. Materialul vizual ce însoțește discursul critic pe întreg parcursul cărții este compus din fotografii de spectacol, schițe de decor, schițe tehnice etc., care surprind momente-cheie din spectacole-reper care i-au marcat traseul profesional și existența.

Serioasă și bine documentată, cartea are avantajul de a privi sensurile metaforei teatrale acolo unde ea se produce

și ni se relevă: dinăuntru fenomenului teatral contemporan. Lectura acestei cărți capătă, pentru orice cititor, o valoare călăuzitoare în înțelegerea, aprecierea și validarea marionetei, „ca dublu al actorului și dublu al omului“. Analizând aspecte diferite ale problematicii specifice teatrului de animație, autoarea menține un punct de vedere unitar, potrivit căruia: „teatrul de animație este prin excelență metaforic, marioneta, prin însăși natura relației cu cel care o animă, este «saturată» de metafore... dacă nu vreți să vă contaminați de superba și încifrata poezie a marionetei cu fire lungi, treceți mai departe! N-o maculați! Și dacă vă este greu, imaginați-vă cum ar fi dacă vi s-ar tăia firele spirituale care vă mai dau o speranță: că *marionetistul* nu v-a părăsit“ (p.104).

Oana Leahu, *Poezie la fire lungi – Revenirea la marionetă*, Târgu-Mureș, Editura Universității de Artă Teatrală, 2008, 300 p.